

Extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram

DEFINITIONER OCH RIKTLINJER I STYRDOKUMENTEN

I skollagen regleras gymnasieskolans skyldigheter och elevers rättigheter avseende:

- Barnens och elevernas lärande och personliga utveckling (3 §)
- Stöd i form av extra anpassningar (5 a §)
- Särskilt stöd (7-9 §)

Barnens och elevernas lärande och personliga utveckling

Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling (Skollagen 3 kap 3 §)

EXTRA ANPASSNINGAR

Stöd i form av extra anpassningar

Om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, såvida inte annat följer av 8 § (Skollagen 3 kap 5 a §).

SÄRSKILT STÖD

Omfattning och elevgrupp

Särskilt stöd får ges i stället för den undervisning eleven annars skulle ha deltagit i eller som komplement till denna. Det särskilda stödet ska ges inom den elevgrupp som eleven tillhör om inte annat följer av denna lag eller annan författning (Skollagen 3 kap 7 §)

Utredning

Om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Bestämmelserna i första-tredje styckena och i 9-12 §§ ska inte tillämpas, om en elevs stödbehov bedöms kunna tillgodoses genom en åtgärd till stöd för nyanlända och andra elever vars kunskaper har bedömts enligt 12 c §. (Skollagen 3 kap 8 §).

Åtgärdsprogram

Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Om en utredning enligt 8 § visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till i stället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas (Skollagen 3 kap 9 §).

SÄRSKILDA STUDIEPLANSÅTGÄRDER

I Gymnasieförordningen 9 kap regleras specifika åtgärder för den individuella studieplaneringen, till exempel rätt att gå om kurs, individuellt anpassat program, reducerat program, förlängd undervisning och provning.

Rätt att gå om en kurs

Om en elev inte har fått lägst betyget E på en kurs, har eleven rätt att gå om kursen en gång. Har eleven slutfört kursen två gånger och inte fått lägst betyget E får eleven gå om kursen ytterligare en gång, om det finns särskilda skäl. En elev som inte har fått betyget E på gymnasiearbetet eller gymnasiesärskolearbetet har rätt att göra om arbetet en gång. Om en elev har fått betyget F på en stor andel av kurserna under ett läsår får eleven, om det finns särskilda skäl, gå om också sådana kurser som eleven fått lägst betyget E på under läsåret. En elev som har bytt studieväg får, om det finns särskilda skäl, gå om sådana kurser som eleven tidigare fått lägst betyget E på. En elev som går om en kurs har rätt att få ett nytt betyg på kursen (Gymnasieförordningen 9 kap 1-3 §).

I 8 kap. 23 § finns en bestämmelse om att en elev som har fått betyg på en gymnasiekurs innan eleven påbörjat gymnasieutbildning har rätt att gå om kursen och få ett nytt betyg på kursen i gymnasieskolan.

Individuellt anpassat program

En elevs utbildning i gymnasieskolan får avvika från vad som annars gäller för ett nationellt program genom att vissa kurser byts ut om

1. utbildningen kan hänföras till ett nationellt program,
2. kraven för examen från det aktuella programmet kan uppfyllas, och
3. beslutet fattas före utgången av det andra läsåret.

När det gäller villkoret i första stycket 2 får dock den inledande kursen i matematik bytas ut mot en annan inledande kurs i matematik.

Beslut om att byta ut en viss kurs får inte fattas efter det att eleven påbörjat kursen.

En elevs utbildning i gymnasiesärskolan får avvika från vad som annars gäller för ett nationellt program genom att vissa kurser byts ut, för att eleven ska kunna läsa

1. kurser enligt gymnasieskolans ämnesplaner,
2. ämnesområden i individuella program i gymnasiesärskolan, eller
3. kurser som inte finns i programstrukturen för det program som eleven är antagen till.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om att kurser får bytas ut av andra skäl än de som anges i första stycket.

Rektorn fattar beslut enligt 1, 2, 4 och 4 a §§ efter det att eleven och berörda lärare har fått yttra sig. Om eleven inte har fyllt 18 år och inte heller har ingått äktenskap, ska även elevens vårdnadshavare yttra sig (Gymnasieförordningen 9 kap 4-5 §)

Reducerat program

En elev i gymnasieskolan kan befrias från undervisning i en eller flera kurser eller gymnasiearbetet om eleven önskar det och har påtagliga studiesvårigheter som inte kan lösas på något annat sätt. En elev i gymnasiesärskolan kan befrias från undervisning i en eller flera kurser eller gymnasiesärskolearbetet om eleven önskar det och har påtagliga studiesvårigheter som inte kan lösas på något annat sätt eller saknar förutsättningar att klara av ett fullständigt program. Reducerat program beslutas inom ett åtgärdsprogram (Gymnasieförordningen 9 kap 6 §).

Förlängd tid i utbildningen

Huvudmannen får besluta att utbildningen på ett nationellt program för en elev i gymnasieskolan får fördelas över längre tid än tre år, om eleven har läst ett reducerat program eller om det med hänsyn till elevens förutsättningar i övrigt finns särskilda skäl för det. (Gymnasieförordningen 9 kap 7 §).

Prövning

En elev i gymnasieskolan har rätt att genomgå prövning vid den egna skolenheten i alla kurser och det gymnasiearbete som ingår i elevens individuella studieplan, om eleven inte tidigare har fått betyg på kursen eller gymnasiearbetet eller om eleven har fått betyget F (Gymnasieförordningen 8 kap 24 §).

Stödrutiner

I nedanstående tabell tydliggörs några aktiviteter och vem som vanligen ansvarar.

Undervisande lärare	Mentor	ET - Elevteamet
<ul style="list-style-type: none"> ➔ Uppmärksammar att elev har studiesvårigheter ➔ Sätter in extra anpassningar direkt ➔ Intensifierar extra anpassningar ➔ Om eleven trots extra anpassningar riskerar att inte klara kunskapsmålen meddelas mentor ➔ Det finns inget formellt krav på dokumentation av extra anpassningar, däremot bör extra anpassningar som görs dokumenteras i EdWise i samband med att omdömen skrivs 	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Anmäler till rektor ➔ Medverkar vid utredning och upprättande av åtgärdsprogram ➔ Medverkar vid uppföljning av åtgärdsprogram 	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Rektor beslutar om och ser till att utredning görs ➔ Specialpedagog ansvarar för utredning ➔ Rektor beslutar utifrån utredningen om åtgärdsprogram ska utarbetas ➔ Specialpedagog ansvarar för att utarbeta åtgärdsprogram ➔ Rektor beslutar åtgärdsprogrammet ➔ Specialpedagog medverkar vid uppföljning av åtgärdsprogram

Utifrån överlämningar från grundskola och/eller inom gymnasieskolan kan elever behöva extra anpassningar eller särskilt stöd redan i samband med skolstart. Mentor och specialpedagog ansvarar för att informera undervisande lärare.

HANTERING AV DOKUMENTATION

Offentlighet och sekretess

Åtgärdsprogrammet är en allmän handling. Uppgifter som rör elevers studiesituation, betyg, närvaro och studieresultat är offentliga. Vid eventuell utlämning av åtgärdsprogram till annan berörd eller dennes vårdnadshavare skall handlingen sekretessprövas av rektor.

Beslut som är nedtecknade i åtgärdsprogrammet kan ej sekretessbeläggas varför beslut om kurator/psykologkontakt ej bör nedtecknas om det kan vara till men för eleven eller närstående.

För att åtgärdsprogrammet ska vara tillgängligt för alla som arbetar med de föreslagna åtgärderna bör man undvika nedtecknandet av sekretessbelagda uppgifter.

Utredningar är dock ej allmän handling och ska alltså inte lämnas ut till andra än berörda. Där kan det finnas uppgifter av sådan art som eleven kan lida men av om uppgifterna blir kända. Det är alltså av stor betydelse att all dokumentation sker och förvaras på ett för eleven betryggande sätt.

Registrering, förvaring och arkivering

Åtgärdsprogrammet (originalet) ska förvaras i en särskild pärm på expeditionen eller i arkivrummet. Kopior kan lämnas till de som medverkat samt eventuellt andra berörda. Åtgärdsprogrammet ska förvaras i fyra år.

Överklagan

Det går att överklaga beslut om åtgärdsprogram till Skolväsendets överklagandenämnd.

Överklagandet kan gälla antingen ett beslut om att skolan inte ska upprätta ett åtgärdsprogram, vilket alltså innebär att eleven inte får särskilt stöd, eller innehållet i ett upprättat åtgärdsprogram.

Om någon överklagar beslutet att ett åtgärdsprogram inte ska upprättas spelar den dokumenterade utredningen en stor roll, eftersom den kommer att ligga till grund för överklagandenämndens bedömning.

Idébank extra anpassningar

- Anpassning av provsituationer – längre tid, uppdelade prov i mindre delar, upplästa frågor, muntlig komplettering, muntliga prov, skrivhjälp, prov i studion, sitta enskilt vid provsituationen. Anpassning vid Nationella prov.
- Använda datorn som hjälpmedel i det dagliga arbetet och även i provsituationer.
- Tillgång till miniräknare, lathundar, formelsamlingar, Microsoft mathematics m.m. i matematik.
- Egna läromedel som eleven kan använda för understrykningar, marginalanteckningar m.m.
- Längre tid för att behandla texter ev. kortare anpassade texter.
- Lämna studiematerial och frågor till eleven i förväg. Ge eleven tid att förbereda sig. Skicka uppgifter till eleven via mail/Edwise.
- Längre tid vid större teoretiska arbeten. Begränsade skriftliga uppgifter.
- Acceptans av stavfel/språkfel i både svenska och engelska. Se till innehållet mer än formen.
- Förklara ett undervisningsområde på ett annat sätt. Skapa förförståelse.
- Extra tydliga instruktioner muntligt, skriftligt. Korta uppdelade instruktioner.
- Stöd att sätta igång och genomföra arbetet
- Hjälpa att förstå texter-förklara ord, samtala om texten, bildstöd, text översatt till modersmålet.
- Studiehandledning på modersmålet.
- Digital teknik med anpassade programvaror: Talsyntes, rättstavningsprogram, översättningsprogram, matematikprogram, tidshjälpmedel, kamerafunktioner m.m.
- Anpassade läromedel - Inlästa läromedel, inläst skönlitteratur och tillgång till Legimus genom gymnasiebiblioteket. Låt eleven "läsa med öronen." Tydligare och mer strukturerad layout i läroboken. Anpassning för synskadade.
- Extra färdighetsträning – Fasta tider i studion. Extra stöd på programmet. Lästräning.
- Hjälpa att strukturera och planera studierna - Extra stöd av mentor/undervisande lärare/specialpedagog.
- Planera inlämningsuppgifter steg för steg tillsammans med eleven. Hjälpa eleven att planera studierna både i skolan och hemma.
- Täta uppföljningar med mentor. Mailkontakt med elev/vårdnadshavare varje vecka.
- Lyssna på musik i hörlurar för ökad koncentration.
- Placering i klassrummet i samråd med eleven.
- Tillgång till enskilt arbetsrum.

Utredning av en elevs behov av särskilt stöd

Elevers namn:		Elevers personnummer:	
Skolenhet:		Klass:	
Eventuella tidigare gjorda utredningar om elevens behov av särskilt stöd: ☐ Ja (se bilaga) Gjord av: Datum: Befattning: ☐ Nej		Eleven har medverkat i utredningen: ☐ Ja ☐ Nej	
Eventuella tidigare åtgärdsprogram: ☐ Ja (se bilaga) Gjord av: Datum: Befattning: ☐ Nej		Elevens vårdnadshavare har medverkat i utredningen: ☐ Ja ☐ Nej	
		Elevhälsan har deltagit i utredningen: ☐ Ja ☐ Nej	

Andra gjorda utredningar
Kartläggning
Pedagogisk bedömning

Datum:	Namn och befattning på den som har ansvarat för utredningen:
☐ Ja, eleven är i behov av särskilt stöd. Åtgärdsprogram utarbetas.	
☐ Nej, eleven är inte i behov av särskilt stöd. Åtgärdsprogram utarbetas inte.	
Underskrift av den som har ansvarat för utredningen:	

Åtgärdsprogram

Datum:

Elevens namn:	Elevens personnummer:
Skolenhet:	Klass:
<p>Eleven har medverkat i utarbetandet av åtgärdsprogrammet:</p> <p>☐ Ja ☐ Nej</p> <p>Elevens vårdnadshavare har medverkat i utarbetandet av åtgärdsprogrammet:</p> <p>☐ Ja ☐ Nej</p>	

Beslutet om att utarbeta ett åtgärdsprogram grundar sig på 3 kap. 8–9 §§ skollagen.

Behov av särskilt stöd

Beskriv vilket behov av särskilt stöd som eleven har i olika lärmiljöer inom verksamheten (denna del kan hämtas från den pedagogiska bedömningen i den aktuella utredningen):

--

Åtgärder

Beskriv vilka åtgärder som skolenheten bedömer är nödvändiga för att tillgodose elevens behov av särskilt stöd i olika lärmiljöer inom verksamheten.

Åtgärd	Omfattning i tid	Ansvarig för åtgärden, samt befattning:

Datum då åtgärdsprogrammet kommer att utvärderas:

--

Datum då åtgärdsprogrammet har beslutats:

Namn och befattning på den som har beslutat om åtgärdsprogrammet:

--	--

Beslutsfattarens underskrift:
Datum då eleven har fått ta del av beslutet:
Datum då elevens vårdnadshavare har fått ta del av beslutet:

Detta beslut kan överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd av elevens vårdnadshavare samt av elever som fyllt 16 år.

Vill ni överklaga beslutet ska ni skicka överklagandet till skolan inom tre veckor från den dag då ni fick ta del av beslutet. I skrivelsen ska ni ange vilket beslut som överklagas, och vilken ändring i beslutet som ni begär. Mer information finns på webbplatsen www.overklagandenamnden.se

Beslut om att inte utarbeta åtgärdsprogram

Elevens namn:	Elevens personnummer:
Skolenhet:	Klass:

Eleven bedöms inte ha behov av särskilt stöd. Beslutet grundar sig på 3 kap. 8–9 §§ skollagen.

Som underlag för detta beslut om att inte utarbeta ett åtgärdsprogram ligger utredningen av elevens behov av särskilt stöd. Utredningen bifogas till det här beslutet: Ja Nej

Datum:	Namn och befattning på den som har fattat beslutet:

Beslutsfattarens underskrift:
Datum då eleven har fått ta del av beslutet:
Datum då elevens vårdnadshavare har fått ta del av beslutet:

Detta beslut kan överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd av elevens vårdnadshavare samt av elever som fyllt 16 år.

Vill ni överklaga beslutet ska ni skicka överklagandet till skolan inom tre veckor från den dag då ni fick ta del av beslutet. I skrivelsen ska ni ange vilket beslut som överklagas, och vilken ändring i beslutet som ni begär. Mer information finns på webbplatsen www.overklagandenamnden.se

Utvärdering av åtgärdsprogram

Datum:

Elevens namn:	Elevens personnummer:
Skolenhet:	Skolform, årskurs och klass:

Resultatet av utvärderingen (fylls i vid utvärderingstillfället):
Namn och befattning på den som ansvarat för utvärderingen:

Eleven har medverkat i utvärderingen: ☐ Ja ☐ Nej
Elevens vårdnadshavare har medverkat i utvärderingen: ☐ Ja ☐ Nej

Dokumentet biläggs till upprättat åtgärdsprogram daterat:

Beslut om att avsluta åtgärdsprogram

Åtgärdsprogrammet är härmed avslutat. Beslutet grundar sig på 3 kap. 9 § skollagen.

Elevens namn:	Elevens personnummer:
Skolenhet:	Klass:
<p>Eleven har medverkat i utarbetandet av åtgärdsprogrammet:</p> <p>☐ Ja ☐ Nej</p> <p>Elevens vårdnadshavare har medverkat i utarbetandet av åtgärdsprogrammet:</p> <p>☐ Ja ☐ Nej</p>	

Åtgärdsprogram daterat: klicka avslutas följande datum:	Namn och befattning på den som fattat beslutet:

<p>Beslutsfattarens underskrift:</p> <p>Datum då eleven har fått ta del av beslutet:</p> <p>Datum då elevens vårdnadshavare har fått ta del av beslutet:</p>
--

Detta beslut kan överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd av elevens vårdnadshavare samt av elever som fyllt 16 år.

Vill ni överklaga beslutet ska ni skicka överklagandet till skolan inom tre veckor från den dag då ni fick ta del av beslutet. I skrivelsen ska ni ange vilket beslut som överklagas, och vilken ändring i beslutet som ni begär. Mer information finns på webbplatsen www.overklagandenamnden.se

